

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

*Autentiškas vertimas
Vyriausybės kanceliarijos
Administravimo departamentas
2022 09 05*

KETVIRTASIS SKYRIUS

BYLA GRIGOLOVIČ PRIEŠ LIETUVĄ

(Peticija Nr. 54882/10)

SPRENDIMAS
(Dėl teisingo atlyginimo)

STRASBŪRAS

2019 m. sausio 15 d.

GALUTINIS

2019 m. balandžio 15 d.

Šis sprendimas tapo galutinis pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį. Jame gali būti daromi redakcinio pobūdžio pataisymai.

Byloje *Grigolovič prieš Lietuvą*

Europos Žmogaus Teisių Teismas (Ketvirtasis skyrius), posėdžiaujant kolegijai, sudarytai iš:

pirmininkės Ganna Yudkivska,
teisėjų Faris Vehabović,
Egidijaus Kūrio,
Carlo Ranzoni,
Georges Ravarani,
Marko Bošnjak,
Péter Paczolay

ir *skyriaus kanclerės* Marialena Tsirli,
po svarstymo uždaramame posėdyje 2018 m. gruodžio 11 d.
skelbia tą dieną priimtą sprendimą:

PROCESAS

1. Bylą prieš Lietuvos Respubliką pradėjo Lietuvos Respublikos pilietis Fabijan Grigolovič (toliau – pareiškėjas), 2010 m. rugsėjo 14 d. Teismui pateikęs peticiją (Nr. 54882/10) pagal Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 34 straipsnį.

2. 2017 m. spalio 10 d. paskelbtame sprendime („sprendimas dėl esmės“) Teismas konstatavo, kad buvo pažeistas Konvencijos pirmojo protokolo 1 straipsnis dėl to, kad valdžios institucijos neatkūrė pareiškėjui nuosavybės teisių į likusį 9,3905 ha žemės sklypą (*Grigolovič prieš Lietuvą*, Nr. 54882/10, §§ 40–49, 2017-10-10).

3. Pareiškėjas, remdamasis Konvencijos 41 straipsniu, siekė gauti 585 072 eurų kompensaciją turtinei žalai atlyginti pagal jam negrąžinto turto rinkos vertę ir 16 000 eurų kompensaciją neturtinei žalai atlyginti.

4. Kadangi Konvencijos 41 straipsnio taikymo klausimas nebuvo parengtas sprendimui, Teismas jį atidėjo ir paragino Vyriausybę bei pareiškėją per šešis mėnesius nuo tos dienos, kai sprendimas taps galutinis pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį, pateikti šiuo klausimu savo pastabas ir, svarbiausia, pranešti Teismui apie bet kokią susitarimą, kurį jie galėtų pasiekti (*ibid.*, § 56 ir 3 rezoliucinės dalies punktas).

5. Pareiškėjas ir Vyriausybė pateikė savo pastabas.

TEISĖ

6. Konvencijos 41 straipsnis numato:

„Jeigu Teismas nustato Konvencijos ar jos protokolų pažeidimą ir jeigu Aukščiausiosios Susitariančios Šalies įstatymai leidžia tik iš dalies atlyginti pažeidimu padarytą žalą, prirėikus Teismas gali priteisti nukentėjusiai šaliai teisingą atlyginimą.“

A. Žala

1. Šalių teiginiai

7. Pareiškėjas pareikalavo 585 072 eurų turtinei žalai atlyginti, remdamasis jam negrąžinto turto – trijų žemės sklypų, kurie buvo perleisti trečiosioms šalims ir kurie buvo jo tėvo turėtoje žemėje, rinkos verte. Savo reikalavimui pagrįsti pareiškėjas pateikė valstybės įmonės Registrų centro Vilniaus padalinio pažymą. Pažymoje buvo nurodyta trijų ginčo žemės sklypų rinkos vertė.

8. Pareiškėjas taip pat pareikalavo 16 000 eurų neturtinei žalai atlyginti. Jis teigė, kad būtų teisinga atlyginti po 1 000 eurų už kiekvienus metus, per kuriuos jam nebuvo atkurtos nuosavybės teisės.

9. Vyriausybė teigė, kad pareiškėjo turtinės žalos reikalavimas buvo pernelyg didelis ir nepagrįstas. Jos nuomone, valstybė neturi pareigos atlyginti rinkos vertės kainą už sovietmečiu nacionalizuotą žemę. Vyriausybė nurodė, kad nacionalinė teisė numatė tik dalinį nacionalizuotos nuosavybės atkūrimą. Ji taip pat nurodė, kad pareiškėjas buvo įtrauktas 1650 numeriu į eilę 0,12 ha žemės sklypui individualiai statybai gauti. Be to, Vyriausybė pabrėžė, kad dėl žemės trūkumo nebus įmanoma suteikti pareiškėjui lygiavertį žemės sklypą Vilniuje, todėl pinigine kompensacija buvo geriausias būdas atkurti likusias pareiškėjo nuosavybės teises. Atsižvelgiant į tai, kad pareiškėjas buvo įtrauktas į sąrašą 0,12 ha žemės sklypui individualiai statybai gauti, likęs žemės sklypas, į kurį turėtų būti atkurtos nuosavybės teisės, būtų 9,2705 ha, o jo vertė – 26 085,84¹ eurų.

10. Vyriausybės nuomone, pareiškėjo reikalaujama suma neturtinei žalai atlyginti taip pat buvo pernelyg didelė ir būtų teisinga, jei jam būtų priteista 4 000 eurų suma. Bet kuriuo atveju ši suma neturėtų viršyti 8 000 eurų.

2. Teismo vertinimas

11. Teismas pakartoja, kad sprendimas, kuriuo jis nustatė pažeidimą, įpareigoja atsakovę valstybę nutraukti pažeidimus ir atlyginti žalą, kuo įmanoma tiksliau atkuriant iki pažeidimo buvusią situaciją (žr. *Brumărescu prieš Rumuniją* (dėl teisingo atlyginimo) [DK], Nr. 28342/95, § 19, ECHR 2001-I, ir *Nekvedavičius prieš Lietuvą* (dėl teisingo atlyginimo), Nr. 1471/05, § 14, 2015-11-17).

¹ Nurodydamas tokią sumą Teismas galimai suklydo, nes Vyriausybė pateikė pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. vasario 24 d. nutarimu Nr. 205 „Dėl žemės įvertinimo tvarkos“ patvirtintą valstybės išperkamos žemės, miško ir vandens telkinių vertės bei lygiavertiškumo nustatymo metodikos 2 priedą apskaičiuotą indeksuotą vertę – 26 805,84 euro (*vertėjo pastaba*).

12. Be to, jeigu pažeidimo prigimtis leidžia *restitutio in integrum*, atsakovė valstybė privalo atkurti iki pažeidimo buvusią padėtį. Jeigu, iš kitos pusės, nacionalinė teisė tokios galimybės nenumato arba leidžia tik dalinį atkūrimą, Konvencijos 41 straipsnis suteikia Teismui galios paskirti nukentėjusiajai šaliai tinkamą kompensaciją (žr. *Kurić ir kiti prieš Slovėniją* (dėl teisingo atlyginimo) [DK], Nr. 26828/06, § 80, ECHR 2014).

13. Teismas pakartoja, kad sprendime dėl esmės jis konstatavo, jog nacionalinių valdžios institucijų veiksmai neatitiko „gero administravimo“ principo, siekiant apsaugoti pareiškėjo nuosavybės teises. Be to, pareiškėjo teisėtus lūkesčius, kad jo nuosavybės teisės būtų atkurtos į likusį žemės sklypo plotą, nepateisinamai paveikė valdžios institucijų neveikimas. Dėl to pusiausvyra, kuri turi būti pasiekta tarp bendrojo visuomenės intereso ir asmens pagrindinių teisių apsaugos reikalavimų, nebuvo užtikrinta ir pareiškėjas patyrė pernelyg didelę naštą (žr. sprendimo dėl esmės 48 punktą).

14. Teismas atkreipia dėmesį, kad Konvencijos pirmojo protokolo 1 straipsnis neriboja valstybių narių laisvės nustatyti nuosavybės atkūrimo apimties ar pasirinkti sąlygų, kuriomis nuosavybės teisės, kurios iki Konvencijos ratifikavimo joms buvo perleistos, būtų atkurtos (žr. *Nekvedavičius* (dėl teisingo atlyginimo), cituota pirmiau, § 19 ir jame nurodytas bylas). Pirmojo protokolo 1 straipsnis reikalauja, kad už valstybės atimtą nuosavybę paskiriama kompensacija būtų „pagrįstai susijusi“ su jos verte, ta pati taisyklė netaikoma situacijose, kuriose teisė į kompensaciją atsiranda ne už ankstesnį atsakovės valstybės individualios nuosavybės paėmimą, bet siekiant sumažinti padarinius, kilusius dėl nuosavybės praradimo ar atėmimo ne dėl valstybės kaltės, – tokiose situacijose valstybė turi teisę teisės aktais sumažinti, net ženkliai, kompensacijos sumas (*ibid.*).

15. Dėl to Teismas negali sutikti su pareiškėjo reikalavimu, kad jam turi būti atlyginta visa nuosavybės rinkos vertė, nes tokios garantijos nacionalinė teisė nenumato (žr. atitinkamą nacionalinę praktiką dėl kompensacijų už nuosavybę apskaičiavimo *Britaniškina prieš Lietuvą*, Nr. 67412/14, § 35, 2018-01-09).

16. Teismas atkreipia dėmesį, kad žemės vertė nacionalinių teismų sprendimais nebuvo nustatyta ir kad ji turi būti įvertinta pagal taikytiną teisę, būtent – Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. vasario 24 d. nutarimą „Dėl žemės įvertinimo tvarkos“ (su tolesniais pakeitimais). Remdamasi nutarimu, Vyriausybė pateikė dokumentus, kuriuose indeksuota žemės sklypo, į kurį turėtų būti atkurtos pareiškėjo nuosavybės teisės, vertė buvo nurodyta – 26 085,84 euro.

17. Teismas atkreipia dėmesį į Vyriausybės tvirtinimą, kad pareiškėjas turi teisę gauti žemės sklypą individualiai statybai Vilniuje (žr. šio sprendimo 9 punktą), ir patvirtina, kad turi būti atsižvelgta į bet kokią pareiškėjo gautą kompensaciją, skaičiuojant turtinę žalą pagal Konvencijos 41 straipsnį (žr. *Gladysheva prieš Rusiją*, Nr. 7097/10, § 104, 2011-12-06). Vis dėlto atrodo, kad pareiškėjui vis dar nebuvo suteiktas žemės sklypas individualiai

statybai. Atitinkamai Teismas mano, kad dėl tos priežasties pareiškėjas vis dar negavo jokios kompensacijos. Jeigu nacionalinėms valdžios institucijoms vėliau būtų pateikti kokie nors susiję reikalavimai, jos turėtų teisę atsižvelgti į kompensaciją, kurią šiuo sprendimu priteisė Teismas (žr. *Beinarovič ir kiti prieš Lietuvą*, Nr. 170520/10 ir 2 kiti, § 142, 2018-06-12, ir jame nurodytas bylas).

18. Teismas pakartoja, kad jis jau yra sutikęs, kad dalinės restitucijos principas siekiant ištaisyti senas klaidas atitinka Konvenciją ir kad dėl tos priežasties kompensacijos dydis už seniai prarastas nuosavybės teises gali būti įvertintas pagal metodikas, nustatytas nacionalinėje teisėje, o ne pagal tokios nuosavybės rinkos vertę (*ibid.*).

19. Tokiomis aplinkybėmis, Teismo nuomone, būtų pagrįsta priteisti pareiškėjui 26 100 eurų turtinei žalai atlyginti.

20. Teismas taip pat mano, kad pareiškėjas patyrė neturtinę žalą dėl per ilgai užtrukusios neišspręstos situacijos, sprendžiant jo nuosavybės klausimą. Vertindamas neturtinę žalą, vadovaudamasis teisingumo pagrindais, Teismas priteisia pareiškėjui 6 500 eurų neturtinei žalai atlyginti.

B. Bylinėjimosi ir kitos išlaidos

21. Pareiškėjas nereikalavo priteisti bylinėjimosi ir kitų išlaidų atlyginimo. Todėl Teismas šiuo pagrindu nieko nepriteisia.

C. Palūkanos

22. Teismas mano, kad nevykdant įsipareigojimų palūkanos turi būti skaičiuojamos pagal ribinę Europos Centrinio Banko skolinimo normą, pridedant tris procentus.

DĖL ŠIŲ PRIEŽASČIŲ TEISMAS VIENBALSIAI

1. Nusprendžia:

a) kad atsakovė valstybė per tris mėnesius nuo tos dienos, kurią sprendimas taps galutinis pagal Konvencijos 44 straipsnio 2 dalį, turi pareiškėjui sumokėti toliau nurodytas sumas:

i) 26 100 EUR (dvidešimt šešis tūkstančius vieną šimtą eurų) ir bet kokius taikytinus mokesčius turtinei žalai atlyginti;

ii) 6 500 EUR (šešis tūkstančius penkis šimtus eurų) ir bet kokius taikytinus mokesčius neturtinei žalai atlyginti;

b) nuo minėto trijų mėnesių termino pabaigos iki sprendimo įvykdymo dienos per įpareigojimų nevykdymo laiką nuo minėtų sumų turės būti

mokamos paprastosios palūkanos pagal ribinę Europos Centrinio Banko skolinimo normą, pridedant tris procentus.

2. *Atmeta* likusią pareiškėjo reikalavimo dėl teisingo atlyginimo dalį.

Surašyta anglų kalba ir paskelbta raštu 2019 m. sausio 15 d., vadovaujantis Teismo reglamento 77 taisyklės 2 ir 3 dalimis.

Marialena Tsirli
Kanclerė

Ganna Yudkivska
Pirmininkė